

קכא-ב רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן.

וצדדי האיבעיא הם:

האם הכהן מברך משום דקמטי הנאה ליריה, שהוא נהנה בקבלת חמשת הסלעים.

או אבי הבן מברך משום דקא עביד מצוה? לא הוה ביריה. רב שמלאי לא ידע מה להשיב.

אתא, שאיל ביה מדרשא. אמרו ליה: אבי הבן מברך שתים! כלומר, גם את ברכת שהחיינו.

והילכתא: אבי הבן מברך שתים!

בעו מיניה: זה פשיטא לנו שעל פדיון הבן שמברכים "אשר קדשנו במצותיו וצונו על⁽⁶²⁾ פדיון הבן", אבי הבן מברך ברכה זו ולא הכהן שהוא נפדה אצלו שהרי על האב מוטלת המצוה ולא על הכהן.

אלא זה אנו מסתפקים: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" שמברכים בפדיון הבן, מי מברך? האם הכהן מברך או אבי הבן מברך?

הדרן עלך ערבי פסחים וסליקא לך מסכת פסחים

לאחרים מברך "על", ובהלכה י"ב פסק שהמל את בנו מברך למול את הבן, כלומר, שזה נחשב מצוה של עצמו, והקשה הריב"ש מדוע בפדיון הבן פסק שמברך "על". ותירץ הריב"ש ששונה מילה מפדיון, שמילה זו מצות האב למול את בנו. אולם פדיון זה בעצם מצות הבן והתורה חיובה את האב לעשות זאת עבור בנו, והקשה על זה בספר חוט המשולש, שהרמב"ם באותו פרק בהלכה י' כותב לגבי שהחיינו, שהעושה מצוה לעצמו מברך שהחיינו, ולאחרים אינו מברך, ולדברי הריב"ש שפדיון הבן זה עבור אחרים, יקשה מדוע מברך שהחיינו. ותירץ הברכת שמואל, שאף שזה מצוה עבור אחרים. אולם כיון שהתורה חיובה את האב ועכשיו זה מוטל עליו, מברך שהחיינו, ואין זה דומה למי שעושה מצוה עבור אחרים, ששם אין זה מוטל עליו ורק עושה את שליחותו של השני, ולכן לא שייך לברך שהחיינו, כיון שאין זה חובתו, ואילו בפדיון הבן זה חובתו ושייכת שמחה על שזכה לקיים את המצוה.

62. דעת הריב"ש בסימן קל"א שפדיון הבן אי אפשר לעשות על ידי שליח ומקשה הריב"ש אם כן היה צריך להיות נוסח הברכה לפדות הבן, לפי הכלל של הרא"ש שכל מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי שליח מברכים "ל" ומצוה שאפשר על ידי שליח מברכים "על". ומתירץ הברכת שמואל בקידושין סימן י"ח שהרא"ש לשיטתו, שפדיון הבן חל בשעה שמפריש את חמש סלעים עבור הפדיון, ואחר כך מה שנותן לכהן, זו מצוה אחרת, שחייב לתת את כסף הפדיון לכהן, אבל אין זה עצם הפדייה אלא ההפרשה היא הפדיון. ולפי זה יוצא, שכאשר הוא נותן את הכסף לכהן אין זה שעת קיום המצוה, כי כבר בהפרשה של הכסף התקיימה המצוה, ומתורצת קושית הריב"ש על נוסח הברכה, מפני שכלל הוא שכשמברכים ברכה על מצוה שכבר נעשתה, מברכים "על". עוד הקשה הריב"ש, שהרמב"ם בהלכות ברכות פרק י"א הלכה י"א כותב שאם עושה מצוה לעצמו מברך "לעשות" כלומר, בלמ"ד, ואילו כשעושה